

בסיעתא דשמיא

שיעורים בכומדות וחסידות

שנאמרו בבית המדרש "בית אהרן"
רחוב הרב ברים 5 ביתר עילית

הרב שמעון שפיצר שליט"א

הרה"ק רבי משה מפשעווארסק זיע"א

ניתן לשמוע בקו ישיר 0732951337

www.kolhalashon.com

ניתן להאזין לשיעורים
בקול הלשון

03-6171111

להורדת הקונטרס
באתר קול הלשון

www.kolhalashon.com

הרה"ק רבי משה מפשעווארסק זיע"א

יעידון יגידון כולם כאחד

בי"ב בטבת חל להיות ההילולא קדישא של הרה"ק רבי משה ב"ר יצחק הלוי מפשעווארסק זיע"א בעל "אור פני משה" ותלמידו המובהק של הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זיע"א. הרוצה לגעת מעט בשולי גלימתו ולדעת אפס קצהו מגדלותו, יסתכל בהסכמות הרבות שניתנו לספרו שנדפס לאחר הסתלקותו על-ידי כל גדולי וצדיקי הדור, כמו: הרב מבארדיטשוב, הרב מאפטא, החוזה מלובלין, הרבי ר' זושא, המגיד מקאזניץ ועוד רבים ויראה כמה שבחיהו והללוהו ודיברו מגודל קדושת תפארתו. בדפוסים הראשונים לא נדפסו כל ההסכמות, אך לאחרונה ההדירו את הספר מחדש והדפיסו בו את כל ההסכמות והם מתקרבים למספר חמישים.

חזי מאן גברא רבא מטהיד עליה

החוזה מלובלין זיע"א כתב עליו בהסכמתו: "זוהיה הצנע לכת עד שלא נודע שהיה למדן, ואני ידעתי, כי כשהייתי בילדותי הייתי סר למשמעתו ושתייתי מימיו הנאמנים, וידעתי שכל ענייניו היו רק לשם שמים ולעשות נחת רוח ליוצרו, והיתה לו מדרגה שהרב הגאון מוהר"ר משה אלשיך זלה"ה היה נתגלה אליו, וזה היה מנעוריו. ומה גם שמעתי ממנו בעצמי כמה דברים נעימים".

נפלא הדבר, שהספר "אור פני משה" בנוי על גמרות ומשניות ומפרשם על דרך הדרש כדוגמת פירוש האלשיך ממש, ואף מביא מדבריו פעם אחר פעם. כפי הנראה היה בו ניצוץ מנשמת האלשיך הק' ולכן היה מתגלה אליו כעדותו של החוזה מלובלין.

הרה"ק רבי צבי אריה מאליק זיע"א כתב בהסכמתו: "זוהי גם שראיתי הסכמות מגדולי הדור אשר ידעו אותו צדיק והכירו מעשיו, כולם יעידון ויגידון גודל מעלתו".

כי מלאך ה' עבאות הוא

זוהי נפלאה היא הסכמת שני בניו הקדושים של הרבי ר' זושא מאניפולי: "דרכנו להטמין יד מליתן הסכמה, אבל על ספר קדוש כזה, הגם שהמפורסמים אין צריכים ראיה, אבל לאסהודי באנו מה ששמענו מפי קדוש אדוננו אבינו הצדיק מורנו ורבנו נשמתו עדין בזה הלשון: בהיותי נע ונד נתארחתי בק"ק פאשעווארסק ולא הוטב בעיני האכסניה להתאכסן. בא נער

קטן ואמר לי אם להתאכסן מר רוצה, בוא עמי, והוליך אותי אצל הרב הזקן זה שקנה חכמה מו"ה משה סופר נ"ע דק"ק פאשעווארסק, וראיתי – בהיותו לומד היה דמות דיוקנו עומד לפניי כדמות מלאך ה' צבאות, ובהיותו כותב ספרו הקדוש, היה להב יוצא מאותיותיו הכתובות. כל זה שמענו מפיו הקדוש".

כשרבי יענקל'ה מפשעווארסק זיע"א הקריא מכתב זה, אמר שהוא מסתפק אם במה שכתבו "בהיותו כותב ספרו הקדוש" התכוונו לספרו "אור פני משה" או לספרי התורה שכתב, שהרי היה סופר סת"ם וכל הצדיקים הקפידו לקנות מכתיבתו דווקא.

כתב תפילין לפי שורש הנשמה

ייחוס גדול היה להניח תפילין שנכתבו על-ידו. סיפר על כך רבי יענקל'ה: הרה"ק רבי אורי מסטרעליסק זיע"א התייתם בילדותו מאביו והיה אוגר פרוטה לפרוטה כדי שלקראת הבר מצוה יוכל לרכוש תפילין מהרה"ק מפשעווארסק. ימים אחדים לפני היכנסו לגיל המצוות שם פעמיו לפשעווארסק, כשמטרתו להגיע לפשעווארסק ביום הבר מצוה ולשאול מהרבי אם יש לו תפילין עבודה. בהגיעו לפשעווארסק, אמר לו בעל "אור פני משה": כתבתי לך תפילין לפי שורש נשמתך והיום סיימתי אותם בעזרת ה'.

רבים מצדיקי הדור רכשו אצלו ספרי תורה, וביניהם: הרה"ק רבי ברוך ממעזיבז זיע"א, החוזה מלובלין, הרה"ק רבי דוד מלעלוב זיע"א, הרה"ק רבי אייזיק מזידיטשוב זיע"א, הרה"ק רבי מרדכי מנעשכיז זיע"א.

כתב ספר תורה בשש עשרה שנה

מסופר שכאשר הרה"ק רבי מרדכי מנעשכיז זיע"א ביקש ממנו לכתוב לו ספר תורה, אמר לו הרה"ק מפשעווארסק זיע"א: "הן זקנתי והייתי לאיש ואינני יודע מתי יבוא קצי. חוששני שאתחיל בכתיבת הספר תורה ולא אספיק לסיימו ואין לי חשק שיבוא אחר וישלים ספר תורה שאנכי התחלתי בכתיבתו". אמר לו הרה"ק מנעשכיז: "מבטיחני לך שעד שלא תסיים את כתיבת הספר תורה לא יוכל מלאך המוות לשלוט עליך".

כיון שהיתה לו הבטחה זו באמתחתו, האריך בכתיבת הספר תורה שש עשרה שנים, והאריך ימים עד גיל שמונים ושש, אשר באותם ימים היה נחשב לזקנה מופלגת. לקראת סיום שש עשרה השנים זרזו הרה"ק מנעשכיז באמרו לו

שהגיע הזמן לסיים הכתיבה, ואז כשסיים את הכתיבה העלה את נשמתו השמימה.

השמרו לכם עלות בהר ונגוע בקעהו

הסיפור דלהלן מקובל מאוד ומקורו נאמן: מעשה במגיה סת"ם שהיה לקוי במידת הגאווה ובשל כך היה מוצא טעויות בכתיבת הסת"ם של כל הסופרים כולם בלי יוצא מן הכלל. פעם נתנו לו להגיה ספר תורה מכתיבתו של הרה"ק מפשעווארסק וכמה שחיפש לא עלה בידו למצוא אפילו טעות אחת. כיון שראה שאינו מוצא אפילו טעות אחת ועוד מעט ותיפח רוח גאוותו, לקח מעט מרוקו ומשך על ידו צד ימינו של האות נו"ן בתיבת "כנגע" שבפסוק "כנגע נראה לי בבית", עד שהיתה הנו"ן נראית כגימ"ל, ואז הראה לעין כל כי הנה נמצאה גם בו טעות על ידו.

באו וסיפרו להרה"ק מפשעווארסק כי מגיה פלוני מצא טעות בתיבת כנגע שבספרו, אמר: "זוכר אני את הכוונות שכיוונתי בעת כתיבת תיבה זו ולא יתכן ששגיתי בכתיבתה. אין זה אלא שיד זדונית שלטה בספרי שכתבתי, והסימן לכך יהיה כאשר האיש שנגע בו יד ייענש בנגע צרעת". וכך הווה, כיון שהוציא הלה לעז על ספר התורה של הרה"ק מפשעווארסק, קיבל את ענשו על אתר ויתמלא נגעים מכף רגל ועד ראשו.

ביקש האיש להתרפאות מנגעיו ופנה לשם כך לבעל "ישמח משה" זיע"א. שטח בפניו את צרתו מבלי לספר לו מדוע בא לו עונש זה וביקש תרופה ומזור. ה"ישמח משה" הושיט לו קמיע, אך מיד חזרו ונטלו ממנו באמרו: "לטותא דרבנן היא ואין לה רפואה". וכך נשאר האיש מכוסה בצרעתו עד סוף ימיו.

הרה"ק מפשעווארסק היה נמוך קומה ובעל גוף חלש. רבי יענקל'ה סיפר שראה את מצבתו והיתה כשל ילד בן שבע. היו שנהגו לכנות אותו בשם "רבי משה הקטן מפשעווארסק" כדי להבדילו מקודמו "רבי אברהם משה מפשעווארסק", שאותו כינו בשם "רבי משה הגדול מפשעווארסק". אך הצדיקים מחו על כך כי בוודאי לא היה קטן, אלא ענק שבענקים, והקפידו לכנותו בשם "רבי משה השני".

מארי דחושבנא שהיה שרזי בסכנה

הרה"ק מפשעווארסק שלח את בניו ללמוד תורה בלובלין הרחוקה אצל ה"חווה" זיע"א. ויהי היום ואחד מבניו שבת אצל ה"חווה" ובליל שבת קודש בשעת עריכת השולחן, הושיב אותו ה"חווה" במקום מכובד לכבוד בית אבא,

והורה לו להעמיד משקה לרפואת אביו. הבן העמיד משקה לרפואת אביו והחזרה הורה לו להתקרב אליו לאחר עריכת השולחן ולהזכיר שוב את אביו כדי להשיג עבורו רפואה. כשניגש אליו לאחר עריכת השולחן, אמר לו החזרה: "הסר דאגה מלבך, אביך כבר מתחזק וישוב לאיתנו".

כיון שיצאה השבת, ברח מיד מלובלין ונסע לפשעווארסק לראות מה שלום אביו. אמרו לו שאביו בריא ושלם וגם בשבת השתתף בשלש התפילות כרגיל ולא אירע עמו שום דבר שאינו כשורה. גם כשנכנס לאביו ושאל על בריאותו, השיב: "אני חש ב"ה בטוב ואין שום דבר שמערער את בריאותי". התעקש הבן ושאל: "אמור לי אבא, מה היה בליל שבת?" ענה הרה"ק מפשעווארסק בהתפעלות: מה? החזרה מלובלין הרגיש זאת? שמע נא בני! לאחר כל מלאכת עבודת הקודש שעשיתי במשך השבוע עשיתי חשבון בנפשי אם היו כיאות, ומרוב חשבון הנפש ומרירות הלב על שהייתי יכול להוסיף הרבה בעבודתי, הרגשתי שהחיות מסתלקת ממני. שכבתי על יצועי והייתי באפיסת הכוחות. רציתי להושיט את ידי כדי לקחת מעט מהיין שרף שהיה מונח על השולחן עבור קידוש יום השבת, אך לא היה לי כוח גם לזאת. נמלכתי בדעתי להשליך את גופי בחזקה לצד השולחן כדי שאוכל להגיע אל היין שרף וללגום ממנו מעט, ואכן הדבר עלה בידי, ואולי היה זה בכוח עבודתו של הרבי מלובלין שהזכרני לרפואה וישועה. לגמתי מעט וכך חזרו לי כוחותיי עד שבבוקר כבר הייתי בריא ואיתן כאחד האדם.

כשהרב ממונקאטש זיע"א שמע סיפור זה, אמר: הלוואי ואנו נזכה פעם בשנה, בערב יום הקדוש, לחשבון נפש מעין זה.

תחילת נסיעתו אל הרבי ר' מיילאך

תחילת נסיעתו אל הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זיע"א, היה כאשר רבי משה הראשון מפשעווארסק הביאו אליו לשבת קודש. בליל שבת הלך עליו הרבי ר' מיילאך משום שסבר שעדיין רבי משה השני אינו נכנע לפניו דיו, ואמר: "סכנה הוא לרב כשתלמידו אינו נכנע לפניו וכל שכן שהוא סכנה לתלמיד". בבוקרו של יום השבת הרגיש הרבי ר' מיילאך שהוא כבר נכנע לפניו כעבדא קמיה מריה וקבלו תחת כנפיו.

האלשיך מעילו מקפידת רבו

סיפור ששמעתי מהרה"ח רבי יוסף חיים גרינוואלד שליט"א: פעם היה הרה"ק מפשעווארסק אצל הרבי ר' מיילאך בימי שמיני עצרת ושמחת תורה והרבי ר' מיילאך הרגיש שזו עת רצון ואפשר להביא בה את הגאולה. ביקש להגיש

את הרה"ק מפשעווארסק לתפילת המוסף, אך הרה"ק מפשעווארסק סירב מחמת ענוותנותו. הפציר בו עוד ועוד אך הצדיק עמד בסירובו. הקפיד עליו הרבי ר' מיילאך. בצאת החג חשש הרה"ק מפשעווארסק מקפידת רבו והלך ממנו מבלי לקחת ממנו ברכת פרידה. כשביקש לנסוע אליו ליום הפורים, התגלה אליו האלשיך הק' ואמר לו: אל תיסע כי עדיין יש לו לרבי ר' מיילאך קפידא עליך. לקראת חג השבועות התגלה אליו האלשיך ה' שוב ואמר לו: מעתה תוכל לנסוע אל רבך כי כבר הסיר את קפידתו מעליך.

אותיות מחכימות – תשובה לנגיד מדבר סרה

בספר "דרך פיקודיך" לבעל "בני יששכר", תלמידו המובהק של בעל "אור פני משה", איתא (ל"ת לה או' ז): זכור אזכרנו לטובה מה שסיפר לי החסיד הקדוש הרב המפורסם בקדושה כבוד מהר"ם זצלה"ה סופר סת"ם מפשעווארסקי, במעשה שאירע לו בהיותו בדרך נחחו ה', ובבואו למלון התאספו אליו רבים מאותם אשר קרבת אלוקים יחפצון, ואירע שנסע דרך העיר הזאת אחד מנגידי ק"ק ברא"ד (אשר לו לשון בלתי נצורה ומדברת סרה על הצדיקים) ובא אליו בתוך המקהלות ואמר לו: "שאלה אחת אני שואל מאתכם, אם תשיבני על נכון מה טוב, ובאם לאו הרי אתם כולכם (כל הצדיקים) מכת הרמאים", והוסיף לדבר עתק, אין מן הצורך להאריך.

ותוכן השאלה הוא: היות ששבת בקהילתנו הרה"ק המפורסם מהר"ם הראשון שהיה בפשעווארסק זצוק"ל והתאספו אליו אנשים המתחסדים והרעישו עולם ומלואו כדרכם, ובזמן סעודה שלישית אמרתי אלכה נא אל כת המשתגעים עם רבם המובהק להם ואראה בפחזותם מה מנהגם. והנה בבואי אל המקום הנועד אשר שם היה הקיבוץ, אזי אמר הרב המובהק הנ"ל "הנה נואף בא אל הבית" ואני ידעתי בעצמי שלא הייתי נואף מעולם...

והנה אמר לי הרב הקדוש הנ"ל המספר לי המאורע, שהתפלל אז אל השי"ת שיראהו נפלאות לתרץ לו תירוץ גמור לפי דרכו, והיתה מונחת גמרא על השולחן וביקש מהשי"ת שיראהו התירוץ הנכון בתוך דברי חז"ל, ופתח הגמרא והנה המאמר חז"ל (יומא עד, ב): "טוב מראה עיניים באשה יותר מגופו של מעשה, שנאמר (קהלת ו, ט) טוב מראה עיניים מהלך נפש" כתובה לפניו. אז שמח לב הצדיק בקרבו והראה להנגיד הנ"ל ואמר לו: הנך רואה דברי חז"ל נזדמנו לי בעת הצורך לתרץ לך כי בהיותך הולך מבלי דעת וחוצפתך יסגא להיותך בווה במלאכי ה' והיית הולך בתוך השוק בעיר הגדולה הנ"ל והיית משוטט בעיניך במקהלות הנשים היושבים אנה ואנה ביום המנוחה, והיית נהנה במראה עיניך ובאת מתוך הראיה הלזו לבית

מקום הצדיק וראה ברוח קדשו קליפת הניאוף אצלך כי טוב מראה עיניים וכו'.

ואמר לי (בעל אור פני משה) שסיפר לו סמוכות לדבר זה בתורתנו הקדושה (פרשת וישב): "וישאל את אנשי מקומה לאמור", היינו את אנשי המקום יתברך שמו (הצדיקים עושי רצונו של מקום) "איה הקדשה?" רוצה לומר: היכן היא הזונה שאתה אומר שזניתי ואני ידעתי בעצמי שלא זניתי מעולם. התירוץ הוא: "היא בעיניים על הדרך", רוצה לומר: איכות הזנות הוא על-ידי עיניך כשהיית הולך בדרך ונהנית במראה עיניך.

דרך עבודה לרדת מן החמור

בספר "אור פני משה" כתב על דברי המשנה (ברכות כח, ב): "היה רוכב על החמור ירד ויתפלל, ואם אינו יכול לירד יחזיר את פניו, ואם אינו יכול להחזיר את פניו יכוין את לבו כנגד בית קדשי הקדשים", בזה הלשון: אפשר שבכאן כמוס מוסר השכל על-פי שמפרש רמ"א (רבי משה אלשיך) שהאדם אשר מוטבע בחומריותו, תקנתו לקללתו, דהיינו לקלקל את תאוותיו מן הקצה אל הקצה. אמנם בתחילה אי-אפשר למוכיח לומר לו כך כי לא יאזין ולא ישמע לקולו. ומרמוז [בן האלשיך] בפסוק: "כי תקרב אל עיר" – כי תקרב אל הגוף להוכיחו. בתחילה "וקראת אליה לשלום", רוצה לומר שלום יהא בינך לבין גופך, וכי תרצה להתענג שרי לך רק בשבתות וימים טובים וסעודת מצוה. "והיה אם שלום תענך", אז "והיה כל העם הנמצא" רוצה לומר האברים, "יהיה לך למס" רוצה לומר ירצה מעצמו לסגף עצמו.

וזהו אומרו "היה רוכב על החמור", רוצה לומר כל מגמתו היתה בעסקי החומר להיות דשן ושמן, ויפן וירא שלא זו הדרך אשר בחר ה' לילך בו ורוצה לתקן נשמתו, אז תקנתו: "יירד", רוצה לומר יתהפך מקצה אל קצה. "ואם אינו יכול לירד", מחמת רוב הרגלו, אזי לפחות "יחזיר את פניו", רוצה לומר מותר לו לאכול מעדנים ולשתות יין רק יחזיר פניו, רוצה לומר לשם שמים בשב ויום טוב. "ואם אינו יכול להחזיר את פניו", רוצה לומר לאכול לחם צר ומים לחץ עד שבת ויום טוב, לזה אומר: אתן לו רפואה בדוקה "יכוון את לבו כנגד קודש הקדשים", רוצה לומר שבית המקדש חרוב, ובוודאי לא יחפוץ למעדנים.

מחלוקת בית שמאי ובית הלל בענין מידת הכעס

עוד דיבור נפלא בענין הכעס כתב על דברי המשנה (ביצה כא, א): "בית שמאי אומרים לא יחם אדם חמין לרגליו אלא אם כן ראויין לשתיה ובית

הלל מתירין", וזה לשונו: אפשר יובן על-פי הקדמת ידיעה, שאין לך מידה רעה יותר מן הכעס אשר הוא מטמא כל אבריו של אדם והנשמה מסתלקת ממנו... ואפשר זהו אומרו: "בית שמאי אומרים לא יחם אדם חמין", שלא יתחמם גופו בכעס, "לרגליו" בשביל רגילותו שהוא רגיל לכעוס. יתחזק עצמו עד מאוד שלא לכעוס "אלא אם כן ראויים לשתיה", רוצה לומר אם לא לשתית יינה של תורה כמאמר חז"ל זרוק מרה לתלמידים וכיוצא בענין עבודת ה'. והגם שיפה דיבר (בית שמאי), אפילו הכי דיבר כפי מידתו שהיה קפדן.

אמנם בית הלל סוברים שראוי לאדם לגדור עצמו לבל יכעס בשום צד אפילו בזה האופן (כלומר לצורך עבודת ה'), רק כמאמר חז"ל, להראות עצמו שהוא כועס אך בקרב לבו הוא דבק בהשי"ת, ואיך יכעוס אדם קרוץ מחומר בהיותו עומד לפניו יתברך. וזה אמרו בית הלל: אתם אומרים כשראויים לשתיה מותר להחם חמין רוצה לומר לכעוס, באמת להתחמם אין זה הדרך הטוב, כי בזה "מתירין" קשריו אשר נקשר בעבותות אהבתו יתברך עד יבוא אל גדר "עושה אדם מדורה" בגיהנם "ומתחמם כנגדה", כי היצר הרע אין מסית רק מן ההיתר עד יבוא לכעוס תמיד ויירש גיהנם. רק ראוי לעשות כדברי חז"ל, להראות שהוא כועס ולבו ישמח בקרבו וידבק בהשי"ת.

זכותו של צדיק יגן עלינו ועל כל ישראל אמן